

SYLWIA MAJKOWSKA-SZULC*

PRAWO DO ZABEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO
W PAŃSTWIE ZAMIESZKANIA NIE TYLKO
DLA MARYNARZA – SKUTKI WYROKU TRYBUNAŁU
SPRAWIEDLIWOŚCI Z 8.05.2019 R. W SPRAWIE C-631/17 SF
PRZECIWKO *INSPECTEUR VAN DE BELASTINGDIENST*

Abstrakt

Tematem niniejszego artykułu jest prawo do zabezpieczenia społecznego w państwie zamieszkania w świetle rozporządzenia 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego. Inspiracją do podjęcia wspomnianego tematu był wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8 maja 2019 r. w sprawie C-631/17 SF przeciwko *Inspecteur van de Belastingdienst*. Trybunał po raz pierwszy dokonał wiążącej wykładni art. 11 ust. 3 lit. e wspomnianego rozporządzenia w kontekście sytuacji marynarza pływającego na statku pod banderą państwa trzeciego i dla pracodawcy mającego siedzibę w innym państwie członkowskim niż państwo zamieszkania marynarza. Celem artykułu jest uzasadnienie prawa do zabezpieczenia społecznego w miejscu zamieszkania na podstawie art. 11 ust. 3 lit. e rozporządzenia 883/2004. W wyniku przeprowadzonej analizy bezsporna jest konieczność wprowadzenia stosownych zmian w polskiej ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych. Jednocześnie w odniesieniu do marynarzy konieczne jest uwzględnienie specyfiki pracy na morzu, w tym rozważenie wprowadzenia marynarskiego ubezpieczenia społecznego jako szczególnego rodzaju ubezpieczenia społecznego, na przykład na wzór prawa francuskiego. Zmiany powinny być wprowadzane stopniowo, aby uniknąć ryzyka zmniejszania zatrudniania polskich marynarzy przez unijnych armatorów.

Słowa kluczowe: koordynacja systemów zabezpieczenia społecznego w Unii Europejskiej, zabezpieczenie społeczne marynarzy, praca na morzu

---

* dr hab. Sylwia Majkowska-Szulc, prof. UG, Zakład Prawa Prywatnego Międzynarodowego, Katedra Prawa Cywilnego, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego, sylwia.majkowska@prawo.ug.edu.pl, ORCID 0000-0002-4257-7030.

WPROWADZENIE

Pierwsze skojarzenie prawnika z prawem regulującym pracę na morzu sprowadzało się zwykle do pytania o zwykle miejsce pracy marynarza? *Prima facie* pytanie wydaje się bezsensowne, ponieważ marynarz jest zatrudniany do pracy na statku, ale fakt ten komplikuje ustalenie prawa właściwego dla stosunków prawnych związanych z wykonywaniem żeglugi morskiej. Dawniej klasyczna odpowiedź była oczywista, że jest to prawo państwa bandery, czyli prawo państwa, w którym statek jest zarejestrowany i pod którego banderą pływa. Tymczasem wypracowana w drugiej połowie XX w. wygodna bandera zaciemniła wody czyniąc z bandery odniesienie, którym mogą manipulować zarządzający statkami w celu uzyskania oszczędności fiskalnych i społecznych. Oszczędności społeczne dotyczą między innymi tytułowego prawa do zabezpieczenia społecznego marynarzy. Dlaczego tyle statków jest zarejestrowanych na Guernsey, w Luksemburgu, na Brytyjskich Wyspach Dziewiczych i na Kajmanach? Dlaczego Luksemburg stał się krajem morskim dopiero w 1990 r.¹? Taki obrót rzeczy rodzi problem obniżania standardów, któremu próbują zaradzić instytucje Unii Europejskiej. Działania zmierzające do zachęcenia do rejestracji statków w państwach członkowskich Unii są mało efektywne ze względu na decydujące znaczenie aspektów finansowych działalności żeglugowej. W konsekwencji, nie czekając na powrót statków pod tak zwaną unijną banderę, wprowadzane są regulacje wymuszające zastosowanie jako prawa właściwego prawa Unii Europejskiej lub prawa jednego z państw członkowskich bez względu na banderę statku, bez względu na strukturę własnościową statku i bez względu na pochodzenie podmiotu będącego właścicielem statku, armatorem, czarterującym czy zarządzającym. W drugie z wymienionych działań wpisuje się tytułowe orzeczenie. W związku z wielością i zróżnicowaniem sytuacji mogących stanowić podstawę wytoczenia różnego rodzaju powództw Trybunał Sprawiedliwości musi stawiać czoła wykładni konkretnych przepisów w różnych kontekstach, a z upływem czasu, w kontekstach innych niż zakładane w chwili przyjęcia przepisów. W związku z pytaniami prejudycjalnymi, z którymi występują sądy państw członkowskich, Trybunał musi niejednokrotnie dostosować i wzbogacać obowiązujące przepisy². Funkcja ta jest wpisana w jego kompetencje.

¹ P. Chaumette, *Bref commentaire de l'arrêt de la Cour de justice de l'Union européenne, du 15 décembre 2011, Jan Voogsgeerd*, Observatoire des Droits des marins, 24.01.2012, <http://www.obs-droits-marins.fr/archives/publications.html?idArticle=444> [dostęp 15.05.2021].

² Por. Opinia rzecznika generalnego M. Camposa Sáncheza-Bordony przedstawiona w dniu 2 kwietnia 2020 r. w sprawie C-343/19 Verein für Konsumenteninformation przeciwko Volkswagen AG., pkt 19, ECLI:EU:C:2020:253.

W dniu 8 maja 2019 r. Trybunał Sprawiedliwości wydał wyrok w sprawie C-631/17 SF przeciwko *Inspecteur van de Belastingdienst*³, w którym po raz pierwszy dokonał wiążącej wykładni art. 11 ust. 3 lit. e rozporządzenia 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego.⁴ Uczynił to w oparciu o stan faktyczny dotyczący sytuacji marynarza pływającego na statku pod banderą państwa trzeciego i dla pracodawcy mającego siedzibę w innym państwie członkowskim niż państwo zamieszkania marynarza. Można powiedzieć, że jest to aktualnie sytuacja standardowa. Wskazany wyżej przepis nie istniał w uprzednio obowiązującym rozporządzeniu nr 1408/71, co podkreślił rzecznik generalny G. Pitruzzelli w opinii przedłożonej w dniu 10 stycznia 2019 r.⁵ Wyrok ten ma kluczowe znaczenie dla określenia ustawodawstwa mającego zastosowanie do systemu zabezpieczenia społecznego na podstawie rozporządzenia 883/2004. Z punktu widzenia omawianego zagadnienia istotna jest geneza i miejsce art. 11 rozporządzenia 883/2004 w systemie prawa UE, zakres podmiotowy zastosowania ww. przepisu oraz jego zakres przedmiotowy, w szczególności zakres obowiązków pracodawcy oraz zakres „europejskich” zadań krajowych organów zabezpieczenia społecznego. Celem niniejszego artykułu jest uzasadnienie prawa do zabezpieczenia społecznego w miejscu zamieszkania na podstawie art. 11 ust. 3 lit. e rozporządzenia 883/2004.⁶

Rozstrzygnięcie przyjęte w komentowanej sprawie nie dotyczy wyłącznie pracy marynarzy, ale wszystkich pracowników zamieszkałych w państwie członkowskim UE, którzy są zatrudnieni przez pracodawcę z innego państwa

---

³ Wyrok Trybunału (trzecia izba) z dnia 8 maja 2019 r. w sprawie C-631/17 SF przeciwko *Inspecteur van de Belastingdienst*, ECLI:EU:C:2019:381.

⁴ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Tekst mający znaczenie dla EOG i dla Szwajcarii), Dz. Urz. L 166 z 30.4.2004, str. 1-123. Rozporządzenie nr 883/2004 stosuje się do wszystkich państw należących do Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) na podstawie decyzji nr 76/2011 Wspólnego Komitetu EOG z dnia 1 lipca 2011 r., zmieniającej załącznik VI (Zabezpieczenia społeczne) oraz protokół 37 do porozumienia EOG, Dz. Urz. 2011, L 262, s. 33. Ponadto w odniesieniu do Konfederacji Szwajcarskiej, na mocy art. 8 Umowy między Wspólnotą Europejską i jej państwami członkowskimi, z jednej strony, a Konfederacją Szwajcarską, z drugiej strony, w sprawie swobodnego przepływu osób podpisanej w Luksemburgu w dniu 21 czerwca 1999 r. (Dz.U. 2002, L 114, s. 6), która weszła w życie w dniu 1 czerwca 2002 r., umawiające się strony uwzględniają, zgodnie z załącznikiem II do tej umowy, koordynację systemów zabezpieczenia społecznego.

⁵ Opinia rzecznika generalnego G. Pitruzzelli przedstawiona w dniu 10 stycznia 2019 r. w sprawie C-631/17 SF przeciwko *Inspecteur van de Belastingdienst*, ECLI:EU:C:2019:10, <http://curia.europa.eu/juris/celex.jsf?celex=62017CC0631&lang1=pl&type=TEXT&ancre=>. [dostęp 9.07.2021].

⁶ Problem ten był poruszany w czasopiśmie „Prawo Morskie” na długo przed wydaniem wyroku w sprawie C-631/17 SF; zob. S. Majkowska-Szulc, M. Tomaszewska, *Prawo właściwe dla stosunków prawnych związanych z wykonywaniem żeglugi morskiej w państwach członkowskich Unii Europejskiej*, Prawo Morskie 2015, t. XXXI, s. 97-106.

członkowskiego UE, a ich miejsce świadczenia pracy jest w państwie trzecim lub jest trudne do zdefiniowania ze względu na duży stopień mobilności. Takim przykładem może być pracownica będąca obywatelką państwa członkowskiego, w którym ma miejsce zamieszkania, i która nawiązuje z pracodawcą mającym siedzibę w innym państwie członkowskim stosunek pracy w charakterze pracownika organizacji humanitarnej, po czym zostaje oddelegowana przez pracodawcę do państwa trzeciego⁷. Innym przykładem może być zamieszkały w Polsce obywatel polski świadczący na rzecz pracodawcy z Norwegii pracę na Ukrainie jako wyłączny przedstawiciel handlowy na ten kraj trzeci. W dobie pandemii COVID-19 nawet przedstawiciel handlowy ogranicza osobiste wizyty w miejscu świadczenia pracy posiłkując się pracą zdalną. Wyjątkowość sytuacji pandemicznej tylko potwierdza, że najbardziej adekwatnym ustawodawstwem do zabezpieczenia społecznego takiego pracownika będzie system państwa zamieszkania. Tytułowy wyrok nie doczekał się dotąd pogłębionej analizy dogmatyczno-prawnej⁸ ani w kontekście jego wykonania w polskim porządku prawnym ani żadnym innym. Był komentowany głównie w publicystyce.⁹

1. STAN FAKTYCZNY I ROZSTRZYGNIĘCIE TRYBUNAŁU SPRAWIEDLIWOŚCI

Tytułowa sprawa wynikła na podstawie następującego stanu faktycznego. Obywatel Łotwy (SF) mający miejsce zamieszkania na Łotwie był zatrudniony od 13 sierpnia 2013 r. do 31 grudnia 2013 r. przez spółkę *Oceanwide Offshore Services B.V.* z siedzibą w Niderlandach. SF wykonywał pracę marynarza jako steward na pokładzie statku pływającego pod banderą Bahamów, który w rozpatrywanym okresie znajdował się na niemieckiej części szelfu kontynentalnego Morza Północnego. Niderlandzkie organy podatkowe wydały wobec SF decyzję ustalającą wymiar podatku dotyczącą opłacenia składek na ubezpieczenie

---

⁷ Krótki komentarz praktyczny: A. Piszczek, *Wykonywanie przez obywatela UE zamieszkującego w państwie członkowskim pracy poza UE – ustalenie mającego zastosowanie ustawodawstwa z zakresu zabezpieczenia społecznego*, Monitor Prawa Pracy 2020, Nr 9, SIP Legalis: <https://sip-1legalis-1pl-13ysyp6mg069c.hansolo.bg.ug.edu.pl/document-full.seam?documentId=mjxw62zogi3damrwg42tamq#> [dostęp 09.07.2021].

⁸ Podobnie: Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Bundesfinanzgericht (Austria) w dniu 6 sierpnia 2020 r. – QY / Finanzamt Wien für den 8., 16. und 17. Bezirk (sprawa C-372/20, w toku), Dz. Urz. C 433 z 14.12.2020, str. 16-18.

⁹ Na przykład: Manon de Boer, *Employees working outside the EU are insured in their country of residence*, Deloitte Netherlands Executive Committee, 15 May 2019, <https://www2.deloitte.com/nl/nl/pages/tax/articles/employees-working-outside-eu-insured-in-country-of-residence.html> [dostęp 03.09.2019].

społeczne. SF uznał, że nie podlega niderlandzkiemu systemowi zabezpieczenia społecznego, wobec czego wniósł skargę na decyzję niderlandzkich organów podatkowych do sądu rejonowego dla Zelandii. Sąd ten z kolei zwrócił się z pytaniami prawnymi do holenderskiego sądu najwyższego w celu ustalenia ustawodawstwa mającego zastosowanie do sytuacji SF na mocy rozporządzenia nr 883/2004. Holenderski sąd najwyższy wychodził z założenia, że zarówno SF, jak i jego stosunek pracy, są objęte zakresem stosowania rozporządzenia nr 883/2004. Ponadto ustalił, że sytuacja, w jakiej znajduje się SF, jest objęta zakresem zastosowania art. 11 ust. 3 lit. e rozporządzenia 883/2004, ponieważ nie ma do tej sytuacji zastosowania żaden inny przepis ww. rozporządzenia. W konsekwencji w ocenie holenderskiego sądu najwyższego ustawodawstwem mającym zastosowanie w omawianej sprawie jest prawo państwa członkowskiego miejsca zamieszkania zainteresowanego, czyli prawo łotewskie¹⁰. Dla potwierdzenia ww. rozstrzygnięcia holenderski sąd najwyższy postanowił zwrócić się do Trybunału Sprawiedliwości z pytaniem prejudycjalnym o następującej treści:

„Które prawo ma zastosowanie na podstawie rozporządzenia nr 883/2004, w sytuacji gdy zainteresowany: a) ma miejsce zamieszkania na Łotwie; b) posiada obywatelstwo łotewskie; c) jest zatrudniony przez pracodawcę mającego siedzibę w Niderlandach; d) pracuje jako marynarz; e) świadczy pracę na pokładzie statku pływającego pod banderą Bahamów oraz f) wykonuje tę działalność zawodową poza terytorium Unii Europejskiej?”¹¹

Trybunał Sprawiedliwości orzekł, że:

„Artykuł 11 ust. 3 lit. e rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, zmienionego rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 465/2012 z dnia 22 maja 2012 r., należy interpretować w ten sposób, że sytuacja taka jak w sprawie w postępowaniu głównym, w której osoba – pomimo iż pracuje jako marynarz dla pracodawcy mającego siedzibę w jednym z państw członkowskich, na statku pływającym pod banderą państwa trzeciego i poza terytorium Unii Europejskiej – zachowała miejsce zamieszkania w państwie członkowskim pochodzenia, jest objęta zakresem zastosowania tego przepisu, w związku z czym ustawodawstwem mającym zastosowanie do tej sytuacji jest ustawodawstwo państwa członkowskiego miejsca zamieszkania tej osoby”¹².

¹⁰ Opinia rzecznika generalnego G. Pitruzzelli przedstawiona w dniu 10 stycznia 2019 r. w sprawie C-631/17 SF przeciwko *Inspecteur van de Belastingdienst*, pkt 5-13.

¹¹ Wyrok Trybunału (trzecia izba) z dnia 8 maja 2019 r. w sprawie C-631/17 SF przeciwko *Inspecteur van de Belastingdienst*, pkt 18.

¹² Wyrok Trybunału (trzecia izba) z dnia 8 maja 2019 r. w sprawie C-631/17 SF przeciwko *Inspecteur van de Belastingdienst*, sentencja wyroku.

2. OKREŚLENIE USTAWODAWSTWA MAJĄCEGO ZASTOSOWANIE DO ZABEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO

W komentowanej sprawie zaistniała sytuacja miała charakter transgraniczny, ponieważ jej elementy wykazywały związek z systemami prawnymi więcej niż jednego państwa. W omawianym przypadku państwo zamieszkania pracownika i państwo siedziby pracodawcy były państwami członkowskimi Unii Europejskiej¹³, a państwo bandery statku, na którym wykonywana była praca, było państwem trzecim. W grę wchodziły zatem systemy prawne trzech państw: po pierwsze państwa miejsca zamieszkania pracownika, po drugie państwa siedziby pracodawcy i po trzecie państwa bandery statku, na którym pracownik wykonuje pracę. Wobec konkurencyjności wielu systemów prawnych wchodzących w grę oraz w związku z zasadą stosowania ustawodawstwa tylko jednego państwa członkowskiego konieczne stało się ustalenie ustawodawstwa mającego zastosowanie do zabezpieczenia społecznego.

Należy wyraźnie podkreślić, że ustawodawstwo mające zastosowanie do zabezpieczenia społecznego ustala się w oparciu o inne normy niż te, które znajdują zastosowanie do ustalania prawa właściwego dla stosunku pracy obywatela czy rezydenta UE.¹⁴ Pierwsze z zagadnień jest regulowane przepisami prawa publicznego, a drugie z wymienionych zagadnień należy do stosunków prywatnoprawnych i jest regulowane przepisami prawa prywatnego międzynarodowego. Konkludując, nawet jeśli prawem właściwym dla umownego stosunku pracy marynarza będzie prawo państwa wykonywania pracy, to jest prawo państwa bandery statku, na którym zwykle marynarz świadczy pracę (*lex loci laboris*), to konsekwencją tego nie jest ustalenie, że ustawodawstwem mającym zastosowanie do zabezpieczenia społecznego tego marynarza będzie prawo tego samego państwa, czyli państwa wykonywania pracy. Pracownik migrujący może być stroną wielu umownych stosunków pracy o charakterze transgranicznym, ale w określonym czasie może podlegać tylko jednemu systemowi zabezpieczenia społecznego w jednym państwie członkowskim UE.

W sytuacjach transgranicznych ustawodawstwa mającego zastosowanie należy poszukiwać w pierwszym rzędzie w źródłach prawa UE, a dopiero w ich braku w prawie krajowym. W omawianej sprawie rozporządzenie 883/2004, w tym art. 11 ust. 3 tego rozporządzenia, prowadzi do ustalenia ustawodawstwa mającego zastosowanie do zabezpieczenia społecznego. Art. 11 rozporządzenia 883/2004 nosi tytuł „Zasady ogólne” i został umieszczony w tytule II

¹³ Poruszane w niniejszym opracowaniu zagadnienie prawne znajduje zastosowanie także w obrocie z państwami członkowskimi Europejskiego Obszaru Gospodarczego i ze Szwajcarią.

¹⁴ W szczególności Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I), Dz.U. L 177 z 4.7.2008, str. 6-16.

rozporządzenia „Określenie mającego zastosowanie ustawodawstwa”. Nazwa tytułu, w ramach którego znalazł się art. 11 rozporządzenia 883/2004 jasno stanowi, że określa on normy prowadzące do ustalenia ustawodawstwa mającego zastosowanie do zabezpieczenia społecznego. Zgodnie z art. 11 ust. 1 osoby objęte zakresem zastosowania rozporządzenia 883/2004 podlegają ustawodawstwu tylko jednego państwa członkowskiego, a ustawodawstwo takie ustalone jest zgodnie z przepisami określonymi w tym tytule. Zasada stosowania jednego systemu prawnego jest jedną z podstawowych zasad, na których oparta została koordynacja systemów zabezpieczenia społecznego w UE. Na pozostałe zasady składają się zasada równego traktowania obywateli własnych i obcych, zasada sumowania okresów, zasada zachowania prawa do świadczeń bez względu na miejsce zamieszkania uprawnionego (zasada eksportu świadczeń)¹⁵.

Poddanie systemowi zabezpieczenia społecznego tylko jednego państwa członkowskiego ma na celu uniknięcie zbiegu mających zastosowanie przepisów ustawodawstw krajowych oraz komplikacji, które mogłyby z tego wynikać¹⁶. Rozporządzenie 883/2004 oparte zostało na założeniu, że zasada stosowania jednego ustawodawstwa ma wielkie znaczenie, w związku z czym powinna zostać wzmocniona. Jednocześnie wzmocnienie tej zasady nie oznacza, że samo przyznanie świadczenia powoduje, iż ustawodawstwo państwa członkowskiego, którego instytucja przyznała to świadczenie, staje się ustawodawstwem mającym zastosowanie do tej osoby¹⁷. Z drugiej strony za uchybienie zobowiązaniom państwa uznane zostało przez Trybunał przyjęcie przez Belgię przepisów upoważniających właściwe organy krajowe do obowiązkowego objęcia, w sposób jednostronny i bez konieczności przeprowadzenia procedury dialogu i koncyliacji, krajowym ustawodawstwem z zakresu zabezpieczenia pracownika delegowanego podlegającego już systemowi zabezpieczenia społecznego w państwie członkowskim, w którym jego prawodawca zwykle wykonuje swą działalność, z tego względu, że wydanie przez instytucję zabezpieczenia społecznego tego ostatniego państwa członkowskiego dokumentu potwierdzającego objęcie systemem zabezpieczenia społecznego tego państwa (tzw. „zaświadczenie A1”) na mocy rozporządzeń 883/2004 i 987/2009 stanowiło nadużycie prawa¹⁸.

Co do zasady ustawodawstwem mającym zastosowanie do zabezpieczenia społecznego jest ustawodawstwo państwa członkowskiego, w którym zainteresowana osoba wykonuje swą pracę jako pracownik najemny lub na własny

¹⁵ S. Majkowska-Szulc, *Zasady koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego* [w:] S. Majkowska-Szulc, M. Tomaszewska, M. Zieleniecki, *Zabezpieczenie społeczne w Unii Europejskiej*, seria podręczników "System prawa Unii Europejskiej", t. XX, wydanie 1, Instytut Wydawniczy EuroPrawo, Warszawa 2021, s. 100-108.

¹⁶ Motyw 15 Preambuły do rozporządzenia 883/2004.

¹⁷ Motyw 18a Preambuły do rozporządzenia 883/2004.

¹⁸ Wyrok Trybunału (piąta izba) z dnia 11 lipca 2018 r. w sprawie C-356/15 Komisja Europejska przeciwko Królestwu Belgii, ECLI:EU:C:2018:555.

rachunek. Oznacza to, że do pracownika najemnego lub samodzielnego wykonującego pracę na terytorium danego państwa członkowskiego stosuje się ustawodawstwo tego państwa bez względu na miejsce zamieszkania pracownika, to znaczy nawet jeśli pracownik zamieszkuje na terytorium innego państwa członkowskiego. Wynika to z ogólnej zasady równości traktowania wszystkich osób pracujących na terytorium danego państwa członkowskiego, która to zasada jest kolejną podstawową zasadą koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego w UE¹⁹. Z jednej strony w Unii Europejskiej nie ma uzasadnienia dla uzależniania praw w zakresie zabezpieczenia społecznego od miejsca zamieszkania zainteresowanych osób. Z drugiej zaś strony w szczególnych przypadkach, zwłaszcza w odniesieniu do świadczeń specjalnych związanych z kontekstem gospodarczym i społecznym zainteresowanej osoby, miejsce zamieszkania może być brane pod uwagę²⁰. Tytułem przykładu powyższe reguły nie stoją na przeszkodzie temu, aby pracownik migrujący, który podlega systemowi zabezpieczenia społecznego państwa członkowskiego miejsca zatrudnienia, otrzymywał na podstawie ustawodawstwa krajowego państwa członkowskiego miejsca zamieszkania świadczenia rodzinne w tym państwie, przy czym do sądu krajowego należy ustalenie, czy kwestia tego, że pracownik powraca po każdym dniu pracy do gospodarstwa domowego znajdującego się w danym państwie członkowskim, ma znaczenie dla oceny, czy taki pracownik spełnia warunki przyznania spornego świadczenia rodzinnego w tym państwie na podstawie jego ustawodawstwa.²¹ Takie rozwiązanie bywa określane mianem koncepcji konkurencyjnego ustawodawstwa uzupełniającego²², co stanowi próbę przełożenia reguł typowych dla prawa prywatnego międzynarodowego na płaszczyznę przepisów prawa publicznego. Konkludując należy podkreślić, że głównym celem koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego jest uniknięcie sytuacji, gdy pracownik, który skorzystał z prawa do swobodnego przepływu, jest traktowany, bez obiektywnego uzasadnienia, w sposób bardziej niekorzystny niż pracownik, którego cała kariera zawodowa przebiegała tylko w jednym państwie członkowskim.²³

¹⁹ Motyw 17 Preambuły do rozporządzenia 883/2004.

²⁰ Motyw 16 Preambuły do rozporządzenia 883/2004.

²¹ Wyrok Trybunału (wielka izba) z dnia 20 maja 2008 r. w sprawie C-352/06 *Brigitte Bosmann* przeciwko *Bundesagentur für Arbeit - Familienkasse Aachen*, ECLI:EU:C:2008:290, sentencja wyroku. F. Kessler, *L'actualité de la jurisprudence communautaire et internationale*, *Revue de jurisprudence sociale* 2008, s. 770-773.

²² D. Martin, J.-Ph. Lhernould, *Conflit de lois en matière de sécurité sociale: la C.J.C.E. vient-elle d'inventer le concept de la législation subsidiairement compétente? A propos de l'arrêt de la C.J.C.E. du 20 mai 2008, aff. C-352/06, Bosmann c. Bundesagentur für Arbeit*, *Journal des tribunaux du travail* N° ind 31/10/2008, 2008, s. 345-347.

²³ Na przykład: Wyrok Trybunału (wielka izba) z dnia 12 czerwca 2012 r. w sprawie C-611/10 i C-612/10 *Waldemar Hudziński* przeciwko *Agentur für Arbeit Wesel - Familienkasse* i *Jarosław*

Rozporządzenie 883/2004 przewiduje w art. 11 ust. 4 szczególną regulację odnoszącą się do marynarzy. Zgodnie z tym przepisem praca najemna lub praca na własny rachunek wykonywana normalnie na pokładzie statku na morzu pod banderą państwa członkowskiego uważana jest za pracę wykonywaną w tym państwie członkowskim. Jednocześnie osoba zatrudniona na pokładzie statku pod banderą państwa członkowskiego, a otrzymująca wynagrodzenie za taką pracę od przedsiębiorstwa lub osoby, których siedziba lub miejsce prowadzenia działalności są w innym państwie członkowskim, podlega ustawodawstwu tego ostatniego państwa członkowskiego, jeżeli zamieszkuje w tym państwie. Dodatkowo przepis ten definiuje pracodawcę jako przedsiębiorstwo lub osobę wypłacającą wynagrodzenie pracownikowi. Regulacja ta znajduje zastosowanie jedynie do zatrudnienia na statkach pływających pod banderą państwa członkowskiego. Praktyka nie dostarcza reprezentatywnych przykładów zastosowania tego przepisu w Polsce, a polskie ustawodawstwo z zakresu zabezpieczenia społecznego nie znajduje zastosowania do marynarzy zamieszkałych na terytorium państw UE a świadczących pracę na pełnomorskich statkach handlowych pod polską banderą, ponieważ takich jednostek pod polską banderą praktycznie nie ma. W odróżnieniu od Polski przykładowo Luksemburg, pomimo braku wybrzeża, posiada flotę statków pływających pod banderą Luksemburga. W 2018 r. 335 przedsiębiorstw żeglugowych było zarejestrowanych w Luksemburgu i oferowało najnowocześniejszą flotę, przy czym średnia wieku jednostek wynosiła 6,3 lat. W 2015 r. według luksemburskiego publicznego rejestru było około 230 statków. Sektor ten zapewniał około 400 stałych miejsc pracy oraz zatrudniał 4000 marynarzy pracujących w żegludze handlowej.²⁴ Marynarze ci podlegają ustawodawstwu Luksemburga w zakresie zabezpieczenia społecznego. Tymczasem w komentowanej sprawie zatrudnienie miało miejsce na pokładzie statku pływającego pod banderą państwa trzeciego, więc przepis art. 11 ust. 4 rozporządzenia 883/2004 nie znalazł zastosowania.

Po wykluczeniu wszystkich możliwości, jakie daje rozporządzenie 883/2004 w odniesieniu do określenia ustawodawstwa mającego zastosowanie do zabezpieczenia społecznego, zastosowanie znajduje art. 11 ust. 3 lit. e rozporządzenia 883/2004 i właśnie ten przypadek jest przedmiotem komentowanej sprawy. W konsekwencji każda inna osoba, która nie podlega ustawodawstwu państwa świadczenia pracy, podlega ustawodawstwu państwa członkowskiego, w którym

---

Wawrzyniak przeciwko Agentur für Arbeit Mönchengladbach – Familienkasse, ECLI:EU:C:2012:339. J.-Ph. Lhernould, *Ouverture de droits à prestations familiales dans deux Etats membres de l'Union: consolidation de nouveaux principes?*, Revue de jurisprudence sociale 2012, s. 583-584.

²⁴ Luksemburska Izba Gospodarcza, *Gospodarka Luksemburga: otwarta, dynamiczna, pewna*, 2018, https://www.cc.lu/uploads/tx_userccpublications/web_PL_brochure_eco_lux_0118_CDC_SO_01.pdf [dostęp 15.05.2021].

ma miejsce zamieszkania, bez uszczerbku dla innych przepisów rozporządzenia 883/2004, gwarantujących jej świadczenia na podstawie ustawodawstwa jednego lub kilku innych państw członkowskich²⁵. Należy wyjaśnić, że pojęcie „zamieszkania” zostało zdefiniowane w rozporządzeniu 883/2004 jako miejsce, w którym osoba zwykle przebywa²⁶. Zastrzec należy, że na potrzeby stosowania przepisów prawa UE z zakresu zabezpieczenia społecznego jedna osoba nie może mieć jednocześnie dwóch zwykłych miejsc zamieszkania na terytorium dwóch różnych państw członkowskich²⁷. Równoległe rozporządzenie wykonawcze 987/2009 zrównuje miejsce zamieszkania z ośrodkiem interesów życiowych danej osoby. Skodyfikowane zostały także kryteria wypracowane w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości, które można uwzględnić przy określaniu wspomnianego ośrodka interesów życiowych, takie jak czas trwania i ciągłość pobytu na terytorium zainteresowanych państw członkowskich lub sytuację rodzinną i więzi rodzinnych²⁸. Należy przy tym pamiętać, że art. 11 rozporządzenia 883/2004, włącznie z ustępem 3 lit. e, sprzeciwia się temu, aby państwo członkowskie zostało uznane za państwo właściwe do przyznania osobie świadczenia rodzinnego wyłącznie ze względu na fakt, iż osoba ta jest zameldowana na pobyt stały na terytorium tego państwa członkowskiego, w sytuacji gdy ani ona, ani członkowie jej rodziny nie pracują ani nie mają zwykłego miejsca zamieszkania we wspomnianym państwie członkowskim. W tym kontekście rozporządzenie 883/2004 nie wprowadziło żadnej istotnej zmiany w stosunku do rozporządzenia nr 1408/71 w odniesieniu do przepisów dotyczących określenia właściwego państwa członkowskiego i pojęcia zamieszkania.²⁹ Jeśli chodzi natomiast o sytuację prawną marynarzy, to systematyka rozporządzenia 883/2004 różni się znacząco od uregulowań przewidzianych w rozporządzeniu 1408/71, a przepis art. 11 ust. 3 lit. e rozporządzenia 883/2004 jest nowy, ponieważ nie istniał w rozporządzeniu 1408/71. Od wielu lat Komisja Europejska zmierzała do objęcia marynarzy w miarę możliwości reżimem ogólnym i wszystko wskazuje na to, że cel ten stopniowo osiąga.

---

²⁵ Art. 11 ust. 3 lit. e rozporządzenia 883/2004.

²⁶ Art. 1 lit. j rozporządzenia nr 883/2004.

²⁷ Wyrok Trybunału (pierwsza izba) z dnia 16 maja 2013 r. w sprawie C-589/10 Janina Wencel przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku, ECLI:EU:C:2013:303.

²⁸ Artykuł 11 rozporządzenia wykonawczego nr 987/2009. Wyrok Trybunału (dziewiąta izba) z dnia 11 września 2014 r. w sprawie C-394/13 *Ministerstvo práce a sociálních věcí* przeciwko B., ECLI:EU:C:2014:2199. L. Driguez, *Retour sur la notion d'État de résidence*, Europe 2014 Novembre n° 11, p. 25-26.

²⁹ Wyrok Trybunału (dziewiąta izba) z dnia 11 września 2014 r. w sprawie C-394/13 *Ministerstvo práce a sociálních věcí* przeciwko B., ECLI:EU:C:2014:2199.

3. SKUTKI WYROKU DLA USTAWODAWCY POLSKIEGO

Przykład sprawy obywatela Łotwy pracującego dla pracodawcy holenderskiego nie jest odosobniony i dowodzi konieczności zmian w krajowych systemach zabezpieczenia społecznego, w tym w polskim systemie. W ramach postępowania zakończonego komentowanym wyrokiem rząd polski przedstawił uwagi na piśmie podzielać w wątpliwości wyrażone przez holenderski sąd najwyższy. Część swych uwag rząd polski poświęcił różnicom między uprzednio obowiązującym art. 13 ust. 2 lit. f rozporządzenia 1408/71 oraz znajdującym zastosowanie w komentowanej sprawie art. 11 ust. 3 lit. e rozporządzenia 883/2004. Podkreślono, że zgodnie z art. 11 ust. 3 lit. e rozporządzenia 883/2004 łącznik zamieszkania stosuje się do każdej osoby, do której nie znajdują zastosowania łączniki wskazane w poprzedzających literach ani inne przepisy tego rozporządzenia gwarantujące objęcie systemem zabezpieczenia społecznego, wobec czego art. 11 ust. 3 lit. e rozporządzenia 883/2004 ma szerszy zakres zastosowania niż art. 13 ust. 2 lit. f rozporządzenia nr 1408/71 i stanowi samodzielną normę kolizyjną, która dotyczy wszystkich przypadków nieobjętych przepisami tytułu II rozporządzenia nr 883/2004. Rząd polski konkludował, że rozporządzenie 883/2004 posiada kompletny system norm kolizyjnych w przeciwieństwie do rozporządzenia 1408/71. Rząd polski spostrzegł ponadto, że brak stałości opłacania składek z tytułu ubezpieczenia społecznego, a w konsekwencji brak objęcia marynarzy zabezpieczeniem społecznym, z jednej strony jest poważnym problemem tej grupy zawodowej, a z drugiej stoi w sprzeczności z celem rozporządzenia nr 883/2004, którym jest zapewnienie swobody przepływu osób poprzez zapewnienie skutecznej koordynacji w zakresie zabezpieczenia społecznego. Ostatecznie rząd polski zaproponował następujące rozstrzygnięcie:

„W sprawie, w której dłużnik: a) ma miejsce zamieszkania na Łotwie; b) posiada obywatelstwo łotewskie; c) jest zatrudniony przez pracodawcę mającego siedzibę w Holandii; d) wykonuje zadania i obowiązki jako marynarz; e) świadczy pracę na pokładzie statku pełnomorskiego pływającego pod banderą Bahamów oraz f) wykonuje te zadania poza terytorium Unii Europejskiej, zastosowanie ma art. 11 ust. 3 lit. e rozporządzenia nr 883/2004, odsyłający do ustawodawstwa państwa miejsca zamieszkania”.

Przygotowane przez MSZ stanowisko w imieniu RP zasługuje na aprobatę, tym bardziej powinno znaleźć swój dalszy bieg w inicjatywie ustawodawczej zmierzającej do zmiany przepisów dotyczących zasad podlegania ubezpieczeniom społecznym, zgłoszeń do ubezpieczeń społecznych, prowadzenia ewidencji ubezpieczonych i płatników składek oraz zasad prowadzenia kont ubezpieczonych oraz kont płatników składek w taki sposób, by umożliwić zagranicznym pracodawcom zatrudniającym pracowników zamieszkałych w Polsce rejestrację w charakterze płatnika, a pracownikom zamieszkałym w Polsce podleganie

zabezpieczeniu społecznemu w Polsce. Wydaje się, że jedynie takie rozwiązanie będzie wykonaniem głosowanego wyroku.

Jeśli chodzi o ewentualne inicjatywy ustawodawcze zmierzające do wykonania komentowanego wyroku, to brak jakichkolwiek danych, aby takie działania zostały podjęte. Z informacji udzielonej przez Departament Koordynacji Systemów Zabezpieczenia Społecznego Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej wynika, że skutki wyroku są nadal analizowane w szczególności pod kątem zmiany stanu prawnego w stosunku do poprzedniego rozporządzenia 1408/71. Dodatkowo Departament utrzymuje, że resortem odpowiedzialnym za kwestie zabezpieczenia społecznego marynarzy pozostaje Ministerstwo Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej, a Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej jest w tym zakresie jedynie resortem współpracującym. Odnosząc się do ostatniego z twierdzeń należy podkreślić, że komentowany wyrok wprawdzie został wydany w oparciu o stan faktyczny dotyczący marynarza, ale przyjęta przez Trybunał Sprawiedliwości wiążąca wykładnia art. 11 ust. 3 lit. e rozporządzenia 883/2004 nie dotyczy jedynie marynarzy, lecz wszystkich osób legalnie zamieszkujących na terytorium Polski, które wykonują pracę dla pracodawcy mającego siedzibę w innym państwie członkowskim UE, jeśli nie mają zagwarantowanego objęcia zabezpieczeniem społecznym na podstawie innych przepisów rozporządzenia 883/2004. Dodatkowo tzw. nowa koordynacja swym zakresem podmiotowym obejmuje obywateli państw trzecich legalnie zamieszkujących na terytorium Unii Europejskiej³⁰. Ministerstwo Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej przyjęło, że komentowany wyrok dotyczy szerszej grupy pracowników migrujących a nie tylko marynarzy, wobec czego za właściwe uznało Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, o czym z kolei poinformowało w piśmie z 29 maja 2019 r. adresowanym do Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych.

Wiele lat temu powołano Zespół Trójstronny ds. Żeglugi i Rybołówstwa Morskiego, którego apele o likwidację luki prawnej w zabezpieczeniu społecznym marynarzy zatrudnionych na statkach obcych bander i zamieszkujących w Polsce nie znalazły odzwierciedlenia w zmianach prawa tłumacząc to możliwością skorzystania przez marynarza z opcji „dobrowolnego ubezpieczenia”. Należy jasno zaznaczyć, że w świetle komentowanego wyroku możliwość

---

³⁰ Obywatele państw trzecich legalnie zamieszkujący na terytorium państw członkowskich Unii Europejskiej i korzystający z prawa do swobodnego przemieszczania się w Unii Europejskiej zostali objęci od 1 stycznia 2011 r. nową koordynacją. Tego dnia weszło w życie rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1231/2010 z dnia 24 listopada 2010 r. rozszerzające rozporządzenie (WE) nr 883/2004 i rozporządzenie (WE) nr 987/2009 na obywateli państw trzecich, którzy nie są jeszcze objęci tymi rozporządzeniami jedynie ze względu na swoje obywatelstwo, Dz.U. L 344 z 29.12.2010, str. 1–3. W nowej koordynacji nie uczestniczy Dania i Zjednoczone Królestwo.

dobrowolnego ubezpieczenia nie stanowi wykonania przepisów prawa UE. W październiku 2020 r. Polski Związek Przedsiębiorców Żeglugowych przedstawił projekt ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia rejestracji statków pod polską banderę oraz objęcia zabezpieczeniem społecznym marynarzy mających miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i zatrudnionych na statkach pod obcą banderą. Projekt został złożony u Prezydenta RP, ale nie doczekał się dalszego procedowania.

4. SKUTKI WYROKU DLA PRACOWNIKÓW I PRACODAWCÓW

Komentowany wyrok ma doniosłe znaczenie z punktu widzenia praw pracownika, ponieważ stwarza uprawnienie po stronie pracownika do objęcia go systemem ubezpieczenia społecznego państwa zamieszkania. Art. 11 ust. 3 lit. e rozporządzenia nr 883/2004 zawiera normę domykającą w tym znaczeniu, że jeśli sytuacja danego pracownika nie podlega żadnym innym przepisom rozporządzenia nr 883/2004, to stosuje się właśnie ten przepis, a jego zastosowanie prowadzi do łącznika miejsca zamieszkania. Wykonanie tego uprawnienia przed wprowadzeniem zmian w prawie może być znacząco utrudnione, ale nie niemożliwe. Niewykonanie wyroku Trybunału Sprawiedliwości może prowadzić do odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa z tytułu naruszenia prawa UE. Ponadto, rząd polski powinien uwzględnić fakt, że zainteresowani pracownicy mogą kierować do Komisji Europejskiej skargi, w których będą podnosić problemy z wykonaniem uprawnień wynikających z rozporządzenia 883/2004.

Komentowany wyrok niesie też poważne skutki dla unijnych pracodawców. Warto przypomnieć, że pod pojęciem pracodawcy w rozumieniu rozporządzenia 883/2004 kryje się przedsiębiorstwo lub osoba wypłacająca wynagrodzenie pracownikowi. Szerszej definicji pracodawcy dostarczają unijne przepisy o prawie właściwym dla zobowiązań umownych, ale wydają się one adekwatne także w odniesieniu do zobowiązań wynikających z koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego. I tak pojęcie „przedsiębiorstwa, w którym pracownik został zatrudniony” należy rozumieć w ten sposób, iż odnosi się ono wyłącznie do przedsiębiorstwa, które dokonało zatrudnienia pracownika, a nie do przedsiębiorstwa, z którym pracownik jest powiązany poprzez faktyczne zatrudnienie. Posiadanie osobowości prawnej nie stanowi wymogu, który musi zostać spełniony przez przedsiębiorstwo pracodawcy, czyli tak jak w przypadku rozporządzenia 883/2004 może to być osoba fizyczna. Dodatkowo przedsiębiorstwo spółki innej niż ta, której przedsiębiorstwo formalnie jest pracodawcą i z którym jest ono powiązane, może zostać uznane za „pracodawcę”, jeżeli obiektywne okoliczności umożliwiają stwierdzenie, że rzeczywista sytuacja jest

odmienna niż ta, która wynika z treści umowy – i to nawet wtedy, gdy uprawnienie do wydawania poleceń nie zostało formalnie przeniesione na to inne przedsiębiorstwo³¹.

W świetle komentowanego wyroku pracodawca zainteresowany zatrudnieniem pracowników zamieszkujących w różnych państwach członkowskich powinien podjąć niezwłocznie próbę zarejestrowania się w charakterze płatnika w tych wszystkich państwach członkowskich, w których zamieszkują zatrudniani przez niego pracownicy nieposiadający ubezpieczenia społecznego. Ewentualnie po otrzymaniu od właściwego organu ubezpieczenia społecznego decyzji odmownej pracodawca powinien zaskarżyć ww. decyzję do właściwego sądu krajowego powołując się na komentowany wyrok Trybunału Sprawiedliwości. Pozostawienie tego rodzaju spraw wyłącznie do rozstrzygnięcia przez sądy może stwarzać sytuację niepewności prawnej, bowiem nie gwarantuje jednolitych rozstrzygnięć. W przypadku uchylania się przez pracodawcę od wykonania komentowanego wyroku i przy bierności krajowych organów działanie musi podjąć sam pracownik. Wówczas pracownikowi pozostają środki prawne dostępne w danym porządku prawnym, na przykład powództwo o ustalenie stosunku prawnego lub prawa (art. 189 k.p.c.)³², jeżeli ustalenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa jest niezbędne dla oceny skutków w zakresie ubezpieczenia społecznego. Pracownik jako słabsza strona stosunku będzie mógł skorzystać z jurysdykcji sądów swojego miejsca zamieszkania.

WNIOSKI

Omawianą sytuację można w pewnym sensie porównać do obowiązków podatkowych, gdzie pracownik migrujący płaci podatek dochodowy od osób fizycznych w miejscu zamieszkania a nie w miejscu wykonywania pracy czy w miejscu uzyskania przychodu. Takie rozwiązanie jest uzasadnione koniecznością podlegania jednemu systemowi prawnemu i organom jednego państwa członkowskiego UE. Tymczasem, zasada stosowania jednego ustawodawstwa jest fundamentalną zasadą koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego w UE i została wzmocniona w rozporządzeniu 883/2004 w stosunku do rozporządzenia 1408/71. Możliwe są dalsze porównania zabezpieczenia społecznego do obowiązków podatkowych, ponieważ w Polsce do należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne stosuje się odpowiednio przepisy ustawy

---

³¹ Wyrok Trybunału (czwarta izba) z dnia 15 grudnia 2011 r. w sprawie C-384/10 Jan Voogsgeerd przeciwko Navimer SA. ECLI:EU:C:2011:842.

³² Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego, tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. poz. 1575, z późn. zm.

z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa³³. Również w komentowanej sprawie zakończonej wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości, to holenderskie organy podatkowe wydały wobec SF decyzję podatkową za rok 2013 o ustaleniu wymiaru podatku dochodowego i składek na zabezpieczenie społeczne³⁴.

Bezsporna pozostaje konieczność stosownych zmian w polskiej ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych. Przykładowo we Francji ubezpieczeniem emerytalnym marynarzy są objęci zarówno marynarze na pokładzie statku pływającego pod banderą francuską i wykonujący swoją działalność w sektorach handlu, rybołówstwa i kultury morskiej oraz profesjonalnego żeglarstwa, jak również zgodnie z Konwencją o pracy na morzu³⁵, przyjętą w Genewie w dniu 7 lutego 2006 r., marynarze zamieszkujący we Francji w sposób stały i regularny oraz wchodzący na statek pływający pod banderą państwa obcego, jeśli spełniają następujące warunki: nie podlegają ubezpieczeniu na podstawie artykułu L. 311-3 francuskiego kodeksu zabezpieczenia społecznego; nie podlegają ustawodawstwu obcego państwa w zakresie zabezpieczenia społecznego w zastosowaniu przepisów prawa UE lub międzynarodowych umów o zabezpieczeniu społecznym zawartych z Francją; nie podlegają ochronie socjalnej co najmniej równoważnej przewidzianej w art. L. 111-1 kodeksu zabezpieczenia społecznego. Warunkiem jest, aby marynarz prowadził działalność bezpośrednio związaną z eksploatacją statku³⁶, ponieważ mowa jest w tym przepisie o szczególnym rodzaju ubezpieczenia społecznego, jakim jest ubezpieczenie społeczne marynarzy. Uwzględnienie pewnych odrębności w zabezpieczeniu społecznym marynarzy wydaje się koniecznością. Struktura składek na ubezpieczenie społeczne w Polsce jest drastycznie rozbudowana w stosunku do systemów obowiązujących w państwach wygodnej bandery. Objęcie marynarzy zasadami ogólnymi zwiększyłoby kilkukrotnie, a nawet kilkunastokrotnie koszty zatrudniania marynarzy zamieszkałych w Polsce, co z kolei skutkowałoby zmniejszeniem zatrudniania polskich marynarzy przez unijnych armatorów.³⁷ Zmiany powinny więc być wprowadzane stopniowo i w miarę możliwości uwzględniać specyfikę zatrudnienia na morzu.

---

³³ M.in. art. 31 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, tekst ujednolicony Dz. U. z 1998 r. Nr 137, poz. 887.

³⁴ Wyrok Trybunału w sprawie C-631/17 SF przeciwko *Inspecteur van de Belastingdienst*, pkt 8.

³⁵ Konwencja o pracy na morzu, przyjęta przez Konferencję Ogólną Międzynarodowej Organizacji Pracy w Genewie dnia 23 lutego 2006 r., Dz. U z 2013 r. poz. 845.

³⁶ Article L5551-1 Code des transports: Chapitre Ier: Dispositions générales, wersja oficjalna https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000023086525/?isSuggest=true [dostęp 09.07.2021].

³⁷ Por. M. Rzeszewicz, T. Nadratowski, R. Stefaniak, *Marynarski system ubezpieczeń*, Namiary na Morze i Handel 14-15/2019, <https://www.namiary.pl/2019/09/05/marynarski-system-ubezpieczen/> [dostęp 15.05.2021].

THE RIGHT TO SOCIAL SECURITY IN THE COUNTRY
OF RESIDENCE NOT ONLY FOR THE SEAFARER
– THE CONSEQUENCES OF THE JUDGMENT OF THE COURT
OF JUSTICE OF 8 MAY 2019 IN CASE C-631/17 SF
V *INSPECTEUR VAN DE BELASTINGDIENST*

Keywords: coordination of social security systems in the European Union, social security of seafarers, work at sea

ABSTRACT

This article deals with the problem of the right to social security in the state of residence in the light of Regulation No 883/2004 on the coordination of social security systems. The judgment of the Court of Justice of 8 May 2019 in case C-631/17 SF v *Inspecteur van de Belastingdienst* served as an inspiration for the above-mentioned topic. In its judgement the Court has made a binding interpretation of Article 11(3)(e) of the said Regulation in the context of the situation of a national of a member state employed as a seaman on board a vessel flying the flag of a third state by an employer established in a member state other than the worker's state of residence. The aim of the article is to justify the right to social security in the state of residence based on Article 11(3)(e) of the Regulation 883/2004. The analysis shows that it is necessary to introduce appropriate changes to the Polish legislation on the social security system. Simultaneously, as far as seafarers are concerned, it is desirable to consider the specificities of the work at sea, including the introduction of maritime social security as a specific type of social security, similar to French law for instance. The changes should be introduced gradually to avoid the risk of decline in the employment of Polish seafarers by EU shipowners.

BIBLIOGRAFIA

- Chaumette P., *Bref commentaire de l'arrêt de la Cour de justice de l'Union européenne, du 15 décembre 2011, Jan Voogsgeerd*, Observatoire des Droits des marins, 24.01.2012, <http://www.obs-droits-marins.fr/archives/publications.html?idArticle=444>
- Driguez L., *Retour sur la notion d'État de résidence*, Europe 2014 Novembre n° 11, p. 25-26
- Kessler F., *L'actualité de la jurisprudence communautaire et internationale*, Revue de jurisprudence sociale 2008, s. 770-773
- Lhernould J.-Ph., *Ouverture de droits à prestations familiales dans deux Etats membres de l'Union: consolidation de nouveaux principes?*, Revue de jurisprudence sociale 2012, s. 583-584

- Luksemburska Izba Gospodarcza, *Gospodarka Luksemburga: otwarta, dynamiczna, pewna*, 2018, https://www.cc.lu/uploads/tx_userccpublications/web_PL_brochure_eco_lux_0118_CDC_SO_01.pdf
- Majkowska-Szulc S., *Zasady koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego* [w:] *Zabezpieczenie społeczne w Unii Europejskiej*, S. Majkowska-Szulc, M. Tomaszewska, M. Zieleniecki, seria podręczników „System prawa Unii Europejskiej”, t. XX, wydanie 1, Instytut Wydawniczy EuroPrawo, Warszawa 2021, s. 100-108
- Majkowska-Szulc S., Tomaszewska M., *Prawo właściwe dla stosunków prawnych związanych z wykonywaniem żeglugi morskiej w państwach członkowskich Unii Europejskiej*, Prawo Morskie t. XXXI, PAN Oddział w Gdańsku Komisja Prawa Morskiego, Gdańsk 2015, s. 97-106
- Manon de Boer, *Employees working outside the EU are insured in their country of residence*, Deloitte Netherlands Executive Committee, 15 May 2019, <https://www2.deloitte.com/nl/nl/pages/tax/articles/employees-working-outside-eu-insured-in-country-of-residence.html>
- Martin D., Lhernould J.-Ph., *Conflit de lois en matière de sécurité sociale: la C.J.C.E. vient-elle d'inventer le concept de la législation subsidiairement compétente? A propos de l'arrêt de la C.J.C.E. du 20 mai 2008, aff. C-352/06, Bosmann c. Bundesagentur für Arbeit*, Journal des tribunaux du travail N° ind 31/10/2008, 2008, s. 345-347
- Piszczek A., *Wykonywanie przez obywatela UE zamieszkującego w państwie członkowskim pracy poza UE – ustalenie mającego zastosowanie ustawodawstwa z zakresu zabezpieczenia społecznego*, Monitor Prawa Pracy 2020, Nr 9, SIP Legalis: <https://sip-legalis-1pl-13ysyp6mg069c.hansolo.bg.ug.edu.pl/document-full.seam?documentId=mjxw62zogi3damrwg42tamq#>
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Tekst mający znaczenie dla EOG i dla Szwajcarii), Dz. Urz. L 166 z 30.4.2004, str. 1-123
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I), Dz.U. L 177 z 4.7.2008, str. 6-16
- Rzeszewicz M., Nadratowski T., Stefaniak R., *Marynarski system ubezpieczeń*, Namiary na Morze i Handel, 2019, 14-15, <https://www.namiary.pl/2019/09/05/marynarski-system-ubezpieczen/>
- Umowa między Wspólnotą Europejską i jej państwami członkowskimi, z jednej strony, a Konfederacją Szwajcarską, z drugiej strony, w sprawie swobodnego przepływu osób podpisanej w Luksemburgu w dniu 21 czerwca 1999 r., Dz.U. 2002, L 114, s. 6
- Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Bundesfinanzgericht (Austria) w dniu 6 sierpnia 2020 r. – QY / Finanzamt Wien für den 8., 16. und 17. Bezirk (sprawa C-372/20, w toku), Dz. Urz. C 433 z 14.12.2020, str. 16-18
- Wyrok Trybunału (trzecia izba) z dnia 8 maja 2019 r. w sprawie C-631/17 SF przeciwko *Inspecteur van de Belastingdienst*, ECLI:EU:C:2019:381
- Wyrok Trybunału (piąta izba) z dnia 11 lipca 2018 r. w sprawie C-356/15 Komisja Europejska przeciwko Królestwu Belgii, ECLI:EU:C:2018:555
- Wyrok Trybunału (dziewiąta izba) z dnia 11 września 2014 r. w sprawie C-394/13 Ministerstvo práce a sociálních věcí przeciwko B, ECLI:EU:C:2014:2199

- Wyrok Trybunału (pierwsza izba) z dnia 16 maja 2013 r. w sprawie C-589/10 Janina Wencel przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku, ECLI:EU:C:2013:303
- Wyrok Trybunału (wielka izba) z dnia 12 czerwca 2012 r. w sprawie C-611/10 i C-612/10 Waldemar Hudziński przeciwko *Agentur für Arbeit Wesel – Familienkasse* i Jarosław Wawrzyniak przeciwko *Agentur für Arbeit Mönchengladbach – Familienkasse*, ECLI:EU:C:2012:339
- Wyrok Trybunału (czwarta izba) z dnia 15 grudnia 2011 r. w sprawie C-384/10 Jan Voogsgeerd przeciwko Navimer SA. ECLI:EU:C:2011:842
- Wyrok Trybunału (wielka izba) z dnia 20 maja 2008 r. w sprawie C-352/06 *Brigitte Bosmann* przeciwko *Bundesagentur für Arbeit – Familienkasse Aachen*, ECLI:EU:C:2008:290